

Åke Edwardson

De dertiende zaak

Vertaald uit het Zweeds
door Neeltje Wiersma

A.W. Bruna Uitgevers

1

Winter had nog een snelle kop koffie gedronken op het vliegveld van Málaga, dat in de vijfentwintig jaar dat hij er was opgestegen en geland groter was geworden. Toen was het een barak geweest met aan elkaar vastgeketende bagagekarretjes die alleen pesetamunten lustten, die maar weinig aankomende passagiers bij zich hadden. Nu vormden de gebouwen een soort eigen stad, een moderne hel.

Angela was weggereden terwijl hij had staan zwaaien naar Elsa en Lilly, die gezwaaid en gezwaaid hadden tot hun handjes en gezichtjes in de hittenevel waren verdwenen. Ze wilden niet dat hij weer wegging. Het was onmogelijk aan kinderen uit te leggen: mama woont in Spanje en papa woont in Göteborg. Na twee jaar met het hele gezin in hetzelfde huis in Marbella te hebben gewoond, verhuisde hun vader weer terug omdat hij op moordenaars wilde blijven jagen terwijl hij had gedacht dat hij daar klaar mee was. Hoe leg je dit uit? Nog één moordenaar en dan kom ik bij jullie terug. Misschien. De beste oplossing zou natuurlijk zijn dat Angela zich liet uitkopen bij de kliniek aan de Avenida Severo Ochoa en naar huis kwam. De beste oplossing voor hem.

Ze stegen op en het vliegtuig maakte zijn gebruikelijke rondje boven de stad en de kust. Het had overal aan de Middellandse Zee kunnen zijn: witte huizen in wit licht, een bergmassief dat schaduwen wierp over de ongezellige buitenwijken. Gisteravond had hij met Angela en de kinderen op een terras aan zee gezeten. Er was niet veel gezegd, er was niets besloten.

Hij had graag een paar whisky's besteld zodra ze boven de hoge wolken waren geklommen, maar zijn auto wachtte bij Landvet-

ter. Om hem heen dronken de andere passagiers alsof het de laatste dag op aarde was.

Het stel in de stoelen aan de andere kant van het gangpad dronk niet. Ze keken recht voor zich uit, zeiden niets. Hij herkende ze van de vertrekhal, ze hadden toen ook schuin tegenover hem gezeten, zwijgend, recht voor zich uit kijkend. Zij was in de veertig, misschien jonger, de man leek ouder maar niet veel. Ze waren nog jong, jonger dan Winter ooit weer zou worden. Hij had ze een paar Zweedse woorden horen zeggen.

Nu sloot hij zijn ogen, probeerde te denken aan een perfecte wereld, een wereld zonder bedreigingen, het perfecte leven.

Het zwijgzame stel wachtte op de koffers bij de bagageband, Winter stond een paar stappen bij hen vandaan. Zij was langer dan haar partner, als hij al haar partner was. Haar haar was kort, blond. Haar profiel scherp, als een pentekening. Ze had een aantrekkelijk gezicht, maar de lijnen wezen naar beneden, alsof verdriet ze omlaagtrok. Winter had in zijn werk veel verdriet gezien. Had ermee geleefd in zijn privéleven. Nu boog de vrouw zich over de band, tilde een zwarte Samsonite op en begon in de richting van de uitgang te lopen. De man bleef staan en keek haar niet na. Winter pakte kort na haar zijn koffer van de band.

Aan de andere kant van de verlaten douanepost bleef de vrouw staan en draaide zich om. Winter passeerde haar, stak de hal over naar Pressbyrån en kocht een flesje mineraalwater. Hij had aan boord te weinig gedronken, vier minuten geslapen en de pijn in zijn onderrug verdrongen.

Buiten voor de aankomsthal zag hij het stel voor hem lopen, op weg naar het parkeerdek, net als hij. Ze stonden op hetzelfde niveau geparkeerd, hij zag ze in een BMW stappen, de vrouw nam plaats achter het stuur en reed achteruit terwijl Winter achteruitreed, ze reden voor hem uit naar de slagboom en vlak voor hem door de slagboom naar buiten de late dag in. De zon als vuur op de takken *una ultima vez*.

Hij reed achter hen aan over het luchthaventerrein en de snel-

weg op, met dezelfde hoge snelheid als de BMW. Die reed twintig meter voor hem en hij remde af.

Ze passeerden Landvetter en stonden op het punt om Mölnlycke te passeren toen de auto voor hem de vangrail schampte, eroverheen schoot en tegen de rotswand tot stilstand kwam.

2

De twee ambulances hadden de plek verlaten, blauwe zwaailichten in de schemering. Eén voertuig voor de dood en één voor het leven: het hart van de vrouw klopte nog steeds en alleen God wist waarom.

Winter bleef nog even. Hij was de belangrijkste getuige. Het was een enorme klap geweest, bijna onverklaarbaar in zijn wreedheid. Misschien had er iets op de rijbaan gelegen, iets glads, iets dodelijks, de toekomst zou het misschien uitwijzen. Maar hij wist diep in zijn hart dat daar niets had gelegen, niets meer dan een zwart en droog wegdek. De vrouw in de auto voor hem had een besluit genomen en een ruk gegeven aan het stuur en de auto tegen de rotswand gereden. Dat heette zelfmoord. Dat viel buiten zijn taken. Tegelijkertijd had ze met haar actie de andere passagier gedood. Dat kon moord worden genoemd. Dan lag er wel een taak voor hem. Maar het was vooral een technische kwestie. Het was niet de bedoeling geweest dat ze het zou overleven. Waarschijnlijk zou ze dat ook niet lang doen, haar hart klopte, maar ze was weg van deze wereld, in een coma waaraan een einde zou komen.

Daar hadden ze gestaan en gelopen en gezeten, in Málaga, in het vliegtuig, op Landvetter. Een onopvallend koppel. Nu hadden ze chaos veroorzaakt langs rijksweg 40 van Kallebäck naar Härnyda en verder. Hij was er middenin beland en het ging niet meer uit zijn hoofd toen hij eindelijk vertrok en de stad doorkruiste naar de Vasaplatsen en zijn eenzame appartement. Hij parkeerde zijn Mercedes onder de grond en nam de lift naar boven. Daar lagen post en kranten achter de deur, de oogst van twee weken. Hij stapte over de stapel heen, trok zijn schoenen uit, zoals je doet in Zweden, liep naar de keuken en schonk twee vingers

Glenfarclas in, nam de whisky mee naar de woonkamer, opende de deuren naar het Franse balkon, ging in een gemakkelijke stoel zitten, nam een slok en belde Angela.

‘Ben thuis,’ zei hij.

‘Is alles goed gegaan?’

‘Ja, voor mij in elk geval wel.’

‘Wat bedoel je daarmee?’

Hij vertelde.

‘O, mijn god.’

‘Het leek... opzettelijk. Het was een beslissing.’

Ze zei niets. Hij hoorde de stilte de hele afstand van Plaza de la Iglesia in Marbella tot de Vasaplatsen in Göteborg overbruggen.

‘Angela?’

‘Ik heb nagedacht,’ zei ze. ‘Sinds je bent vertrokken.’

‘Ja?’

‘Dit gescheiden leven werkt niet meer.’

‘Nee.’

‘Deze zomer verhuis ik met de kinderen terug naar huis. Op één voorwaarde.’

‘Zeg het maar,’ zei hij.

‘Dat we eindelijk dat verdomde huis gaan bouwen. Ik wil aan zee wonen.’

De ochtend was vochtig en koud toen hij naar het politiebureau fietste. Het was het vertrouwde Göteborgse weer. Vuilniswagens reden over de Avenyn als in een plechtige stoet. De Avenyn was de smoezelige paradedstraat van de stad en trok daarom overdag toeristen en ’s nachts criminelen aan. Hij moest denken aan het liedje ‘Het leven is een feest.’ ‘Hou me vast als het mensen en dieren zijn.’ Hij fietste verder over Heden, sommige collega’s waren al een voetbalwedstrijd aan het spelen, zijn eigen afdeling was voor het leven geschorst van de competitie: te veel rechercherelateerde frustratie daar op het veld, te veel echte emoties. De spreekwoordelijke laatste druppel was geweest toen Winter in de allerlaatste wedstrijd de rode kaart had verscheurd die de scheidsrechter voor hem omhoog had gehouden. ‘De scheids oordeelt

zoals hij wil, maar in zijn hoofd staat het stil' had hij geschreeuwd toen hij door Bertil Ringmar en Fredrik Halders van het veld werd getrokken.

Hij zette zijn fiets voor de ingang met een ketting op slot. Er werden hier meer fietsen gestolen dan waar dan ook in de stad. Het was een sport geworden, net zoiets als het in brand steken van de grote kerstbok in Gävle. Op een nacht in de herfst was er een vrachtwagen uit het bos komen rijden en had hele rekken met daaraan vastgeketeende politiefietsen ingeladen. Het was een grap geworden die maar niet wilde verdwijnen. De politie had nu een beveiligingsbedrijf ingehuurd. Dat was ook grappig.

In de lift naar de kamers van de onderzoekseenheid zag hij de beelden van de crash voor zich. De vangrail die als papier-maché was opengesneden en extra vaart gaf aan de botsing tegen de rotswand. De auto die in slow motion door de lucht vloog. Het verschrikkelijke geknars van ijzer toen de auto weer op de grond landde.

Winter liep zijn kamer in met de beelden nog steeds in zijn hoofd, belde het Sahlgrenska-ziekenhuis en stelde wat vragen, waarna hij uiteindelijk werd doorverbonden met iemand die antwoord kon geven.

De vrouw leefde nog, lag in coma. De man was morsdood. Winter schreef hun naam, leeftijd en adres op. Er was niets wat hij herkende.

Hij hoorde voetstappen achter zich.

'Welkom thuis, Erik.'

Winter draaide zich om. Daar stond hoofdinspecteur Bertil Ringmar, ouder dan Winter, zijn pensioen was in zicht. Een mentor, de enige die Winter had gehad en nodig had gehad. Een gescheiden man met twee volwassen kinderen in de grote wereld. Winters grote broer, zijn vader bijna.

'Dank je, Bertil.'

'Hoe was het met je gezin?'

'Goed.'

'Mooi. Het gezin is het belangrijkste wat er is. En daarmee is het verhoor afgelopen.'

‘Fijn.’

Winter zat nog steeds met de telefoon in zijn hand. Hij legde de hoorn neer en pakte het notitieblokje waarop hij iets opgeschreven had.

‘Ernstig ongeluk gisteravond net na zeven uur op rijksweg 40,’ zei hij.

‘Ik hoorde het vanmorgen, ja,’ zei Ringmar.

‘Ik was daar.’

‘Wat?’

‘Ik reed achter de auto die verongelukte. Al vanaf het vliegveld. Ze zaten ook in het vliegtuig.’

‘De slachtoffers?’

‘Ja. Twee. Een man is omgekomen bij het ongeluk. Een vrouw ligt in coma. Zij zat achter het stuur.’

‘In het vliegtuig uit Málaga?’

‘Ik zag het koppel al op het vliegveld.’

‘Herkende je ze van de zonnekust?’

‘Nee, nee. Maar ik heb de namen.’ Hij keek op zijn notitieblokje. Sara Brendner en Richard Malm. Veertig en drieënveertig jaar oud.’

‘Nog jong.’

‘Een adres in Fredriksdal. Een villa, geloof ik. Samenwonend, niet getrouwd.’

‘Ik begrijp het als je erover wilt praten, Erik. Maar het is geen zaak voor ons, toch?’

Winter antwoordde niet. Hij dacht aan zelfmoord, moord, ongeluk, slipongeluk, asfalt zo zwart als de nacht.

‘Kinderen?’ vroeg Ringmar.

‘Niet dat ik kon zien.’

‘Kind...’ herhaalde Ringmar. ‘Hoe zei je dat haar naam was?’

‘Sara. Sara Brendner.’

Ringmar mompelde iets wat Winter niet verstond.

‘Wat zei je?’

‘Brendner...’ zei Ringmar na een tijdje, ‘die naam komt me bekend voor.’

‘Sara Brendner?’

‘Ja... Sara Brendner... de naam zegt me iets...’ Ringmar stond op, begon heen en weer te lopen in Winters kamer. Zoveel meters waren het niet. Op de vloer stond Winters Panasonic. Die stond er al sinds eind jaren negentig, toen iedereen nog jong was in deze wereld. Ringmar bleef staan, keek naar Winter. ‘Ze was een kind,’ zei hij. ‘Zij was het kind. Zij was het!’

Het tienjarige kind was alleen op de bovenverdieping van het huis in Hinsholmen. Haar vader was beneden. Het meisje was een boek aan het lezen. Buiten was het donker. Er was deze winter helemaal geen sneeuw gevallen, er viel sowieso niet veel sneeuw in Göteborg. Dat had ze tegen haar vader gezegd toen ze hadden gegeten. Ze kon het niet vergeten. Wat ze zich ook herinnerde, was dat hij had gelachen. Ze wist niet waarom ze uitgeremd dat had gezegd. Ze vertelde dat ze de deurbel had gehoord, maar dat ze was blijven lezen omdat het zo’n goed boek was. Er werd nog een keer aangebeld en ze had gehoord dat er beneden gepraat werd, dus moest haar vader hebben opengedaan. Ze hoorde iemand praten. Er werd weinig gezegd. Ze hoorde maar één woord en dat was ‘nee!’. Meerdere keren, en luid, ‘NEE! NEE!’ Toen knalde er iets, het knalde hard, heel hard. Als vuurwerk beneden in de hal. Ze liet het boek op het bed vallen en rende haar kamer uit de trap af, ‘PAPA, PAPA’ roepend. Ze zag hem op de grond liggen toen ze halverwege de trap was, ze rende helemaal naar beneden. Hij lag in de hal. De voordeur stond open. Er bewoog iets buiten toen ze van de trap naar haar vader rende. Als een schaduw langs de deur.

‘Een verschrikkelijk verhoor,’ zei Ringmar bij de koffie in de koffiekamer. ‘Dat waren Lassanders woorden. Hij heeft met het meisje gesproken. Verschillende keren. Daar was hij goed in, maar kinderen zijn het moeilijkst.’

Winter knikte. Hij had zelf ook zulke gesprekken gevoerd. De moeilijkste. Daar waren veel redenen voor.

‘Dertig jaar geleden,’ zei Ringmar. ‘Bengt Lassander is er niet meer. Je hebt hem nooit echt ontmoet. Je kwam toen waarschijn-

lijk vers van de politieacademie en werkte nog bij de ordepolitie op straat.

Winter knikte. Hij was nieuw geweest. Hij was daar die avond geweest, voor het huis, in een politiewagen.

‘Cold case,’ zei Ringmar. ‘We hebben nooit kunnen achterhalen wie de moordenaar van Lars Brendner was. Noch waarom het is gebeurd. Of er een motief was. Het kon een gek zijn geweest. Een van die junks die overal aanbelden, overal op schoten.’

‘Wat had ze gezien van de moord? Of gehoord?’

‘Niet veel. Ze had stemmen gehoord, schoten, was de trap afgegend en heeft misschien iemand zien weglopen, de deur stond open, het was donker. Ze had een schaduw gezien. Dat was alles.’

‘Eén schot?’

‘Twee, recht in de borst, van dichtbij. Negen millimeter, waarschijnlijk Parabellum-munitie. Een regelrechte liquidatie, misschien door een professional en dus geen ontspoorde gek. We hebben het pistool natuurlijk niet gevonden.’

‘Nog niet,’ zei Winter.

‘Ik begrijp dat je geïnteresseerd bent,’ zei Ringmar. ‘Maar voor het heropenen van deze zaak is meer nodig dan een rotswand.’

‘Als het een prof is geweest, dan was het een opdracht,’ zei Winter.

‘We hebben zo veel mogelijk onderzocht. Ik heb er zelf aan gewerkt. Ik was jong, jonger dan jij ooit bent geweest zelfs. Maar Lars Brendner leek geen echte vijanden te hebben. En zijn vrouw was net zo geschokt als iedereen, of ze moet een eerste klas actrice zijn geweest.’

‘Leeft ze nog?’

‘Dat weet ik eigenlijk niet,’ zei Ringmar.

Sara Brendners gezicht zag er vredig uit, alsof ze door het diffuus axonaal letsel eindelijk tot rust was gekomen, een toestand die vaak voorkomt bij ernstigere soorten trauma. Vanuit Winters perspectief aan de andere kant van de glazen wand zag ze eruit als iemand die sliep, als iemand die leefde. Veel patiënten met ernstig hoofdletsel vertonen geen kneuzingen of bloedingen op

CT-scans, maar kunnen toch diep en blijvend bewusteloos zijn.

Ze was naar de intensive care gebracht. De eerste CT-scan op de spoedeisende hulp had alleen kleine, verspreide bloedingen laten zien, maar leverde geen prognose op.

Daarna de computergestuurde CT-scan. Intubatie. Tracheacanule in de hals. Haar bewustzijn was gemeten op de bewustzijnsschaal, waarop bewustzijn eindigt bij nummer drie en nummer acht coma betekent. Sara Brendner was een zeven.

3

Winter stond bij het hek en keek naar de villa die in de jaren veertig was gebouwd met geld dat in die tijd meer waard was geweest. Geen pompeus bouwwerk, maar met meer klasse en stijl dan de meeste mensen zich toen konden veroorloven.

Het had niet geholpen. Lars Brendner was daarbinnen doodgeschoten, de zoon des huizes toen het huis nog niet oud was, hij was er geboren en hij was er gedood, het was een maand onbevoond geweest en toen was zijn vrouw er weer ingetrokken, met het meisje, Sara. Hoe moest dat in godsnaam gevoeld hebben, vooral voor Sara, maar ook voor de vrouw, Ulla.

Winter liep het grindpad op, kwam geen schaduw tegen die vluchtte, die altijd vluchtte in een paar bevroren seconden van de tijd. Schaduwen blijven niet in het verleden hangen, ze bewegen alle kanten op maar altijd vooruit. Wat een doorbraak zou het zijn als je de overblijfselen van een schaduw zou kunnen opsporen. Alsof je resten van dromen samenvoegde tot één verhaal, als een soort puzzel. Dat was nog nooit gedaan.

De vrouw die de deur opendeed was de zeventig ruim gepasseerd. Ulla Brendner. Ze stond in de halfschaduw, al dertig jaar misschien, langer misschien. Winter had gebeld en zichzelf voorgesteld en zij leek niet eens verrast, alsof ze dit gesprek had verwacht, alsof ze de afgelopen dertig jaar bij de telefoon had staan wachten op de schaduwen uit het verleden. Ze komen altijd. Je kunt je niet verstoppen. Is dat onzin? Nee.

Ze had koffie aangeboden, hij had het aangenomen. Ze zaten in een woonkamer die van een gelukkiger huis leek. Er hing een vage geur van iets wat hij niet herkende. Misschien kwam hij er later op.

Ulla Brendner had haar ogen gericht op een punt links achter Winters hoofd. Hij draaide zich niet om. Er was daar niets. Zij gedroeg zich zoals zoveel andere slachtoffers die hij in zijn werk had ontmoet. Niemand wilde de angst in de ogen zien. Hij was ontzetting en afgrond, dat was wat hij te bieden had, niemand juichte wanneer hij aanklopte. Hij reikte naar voren en pakte het dunne kopje. Dit is mijn nalatenschap. Dit is de schaduw die ik achterlaat.

‘Ik begrijp het niet,’ zei ze. ‘Ik begrijp er niets van.’

‘Nee.’

‘Hoe kun je dat begrijpen?’ zei ze.

Hij gaf geen antwoord, het was geen vraag. Begrip was iets wat hij probeerde los te laten na zijn eerste dag als rechercheur. Het was geen plotseling cynisme. Er waren gewoon geen antwoorden op de ‘waarom’-vraag. Hij bleef er wel naar zoeken, dat was nodig als hij menselijk wilde blijven. Angela’s ouders waren uit Oost-Duitsland gevlucht, het enige antwoord daarop was geweest ‘daarom.’

‘Ik ga vanavond weer naar haar toe,’ zei ze.

‘Dat is goed,’ zei hij.

‘Ze zal ontwaken.’

Winter knikte.

‘Ik weet het heel zeker,’ zei ze. ‘Het kan me niet schelen wat de dokters zeggen.’

‘Wat zeggen die dan?’

‘Niets. Ze zeggen niets.’

‘Het is waarschijnlijk nog te vroeg,’ zei hij.

‘Te vroeg voor wat?’ vroeg ze en ze keek hem aan.

‘Om... te zien hoe het gaat. Om er echt zeker van te zijn dat alles de goede kant op gaat.’

Haar blik was weer terug bij het niets achter hem.

‘Alles komt goed,’ zei ze.

‘Wat denkt u dat er gebeurd is?’

‘Sara had pech,’ antwoordde ze. ‘Er moet iets op de weg hebben gelegen. Zij en Richard hadden pech.’

‘Wanneer hebt u Sara voor het laatst gesproken?’

Ulla Brendner antwoordde niet. Het was alsof haar blik naar binnen was gericht, naar iets waar hij nooit bij zou kunnen komen, welke verdomde ondervragingstechniek hij ook gebruikte.

‘Waarom maakten zij en Richard een reis naar Spanje?’

Ook daar gaf ze geen antwoord op.

‘Naar Almuñécar,’ zei Winter, ‘naar uw zwager.’ Nu keek ze hem weer aan.

‘Gunnar,’ zei ze. ‘Hebt u met hem gesproken?’

‘Nog niet. U wel?’

Ze reageerde niet. Vertraagde shock. Tekenen van geheugenverlies. Verdriet. Of alles bij elkaar wat haar deze dag is overkomen. Het kon ook een poging zijn om geheimen te verbergen. Iedereen draagt geheimen met zich mee. De eerste zin van de handleiding ondervragingstechnieken. Winter had die gelezen toen hij nog maar een groentje bij de politie was. Dat was in de tijd van voor alles: mobiele telefoons, hybride auto’s, computers, internet, DNA-bewijs. Hij reed te paard naar plaatsen delict met een piekhelm en een cape. De misdrijven vonden altijd plaats in de haven, al het gespuis kwam van zee en bleef rondhangen bij de pakhuizen in Skeppsbron. Nu kwam het gespuis over de Öresundbrug en door de lucht. Vroeger was alles beter. Vroeger was hij jong. Vroeger was de kleine Sara geen getuige geworden van de dood van haar vader. Vroeger was Göteborg een paradijs, lekker naar het café waar je kameraden zitten, met een biertje wat ouwehoeren, sterke verhalen vertellen. Nu waren die vrienden er niet meer. Alleen Bertil Ringmar was er nog, en binnenkort alleen hijzelf, Erik Winter, ooit jong en veelbelovend en nu alleen nog maar veelbelovend.

‘Niemand weet wie het heeft gedaan,’ zei Ulla Brendner in de stilte.

‘Sorry?’

‘Niemand weet wie mijn Lars heeft vermoord. Waarom weten jullie dat niet?’ Ze keek hem weer aan. ‘Hoe kan iemand ermee weggelopen? Waarom hebben jullie de dader niet gepakt? Is dat niet wat jullie moeten doen? Is dat niet jullie werk?’

‘Daarom zit ik hier,’ zei hij. ‘We blijven eraan werken.’

‘U bent zo jong,’ zei ze. ‘Liever gezegd, u was veel te jong toen het gebeurde.’

‘Ik zal het nu goedmaken,’ zei hij.

Sara’s kamer hoorde bij het verleden. Op de muren was de tijd stil blijven staan: een paar posters van boybands die tienermeisjes in de jaren negentig leuk vonden: New Kids on the Block, Take That, Backstreet Boys, Westlife. De jongens hingen nog steeds boven het bed en het kleine bureau, met hun gladde en nietszeggende gezichten, alsof het meisje dat hier woonde het leven niet meer had aangekund toen haar volwassen leven begon. Hoe lang had Sara hier nog gewoond? Hij wist het niet, er was veel wat hij niet van haar wist. Als hij meer te weten kwam, kon hij misschien iets leren over het heden.

Hij liep de kamer uit, de gang door, bleef staan op de overloop: hier had Sara gestaan, had ze haar vader zien liggen op de vloer beneden in de hal. Misschien het bloed gezien. Misschien de schaduw gezien die door de deuropening naar buiten zweefde, de verre toekomst in die nu hier was, meedogenlozer dan ooit.